

รำลึกถึง ศ.นพ. ประสพ รัตนากร

ข่าวการถึงแก่กรรมของ ศ.นพ.ประสพ รัตนากร เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่ผ่านมา นับเป็นข่าวที่น่าเสียใจของประเทศไทยที่ได้สูญเสียเสาหลักทางวิชาการที่สำคัญของประเทศไป แต่สิ่งที่ท่าน “อาจารย์หมอประสพ” ได้ทิ้งไว้เป็นอนุสรณ์ให้ชนรุ่นหลัง คือความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการโดยเฉพาะด้านประสาทวิทยาและจิตวิทยา ที่ท่านเป็นผู้ริเริ่มและผลักดันจนกลายเป็นสาขาวิชาที่มีความสำคัญมากที่สุดสาขาหนึ่งของประเทศ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า ศ.นพ.ประสพ รัตนากร คือผู้ริเริ่มก่อตั้ง สถาบันประสาทวิทยา และเป็นผู้ก่อตั้งโรงพยาบาลประสาทขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย ก่อนจะขยายไปตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศ แต่หลายท่านอาจยังไม่ทราบว่า “อาจารย์หมอประสพ” เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยมหิดลด้วยเช่นกัน โดยท่านเป็นหนึ่งในผู้ให้การสนับสนุนการก่อตั้ง คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มาตั้งแต่แรกเริ่มเมื่อกว่าครึ่งศตวรรษที่ผ่านมา

เข้าร่วมประชุมหลายท่าน จนที่สุดแล้วประธานในที่ประชุม คือ **จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์** นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นจึงตัดสินใจว่า

“เอาอย่างหมอประสพว่า...อนุมัติ”

แผนการก่อตั้งคณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัย แพทยศาสตร์ จึงเป็นจริงขึ้นมาในวันนั้นเอง

ทั้งที่ท่านมีภาระงานที่รัดตัว แต่ “อาจารย์หมอประสพ” ก็ยังสละเวลามาเป็นอาจารย์พิเศษช่วยสอนในวิชาจิตวิทยา ที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์อยู่ถึง ๑๐ ปี ตามปกติวิชาจิตวิทยาเป็นวิชาที่หลายคนไม่ชอบเรียน เนื่องจากเต็มไปด้วยทฤษฎีต่างๆ มากมาย แต่ท่านกลับมีวิธีสอนที่ทำให้นักเรียนสนใจและอยากเข้ามาเรียน

“...เมื่อก่อนวิชาจิตวิทยามันไม่ค่อยน่าสนใจ แต่พอเป็นหมอ ประสพสอนพวกเราก็อยากเรียน รีบไปเข้าเรียนกัน เพราะท่านสอนเหมือนไม่สอน ท่านใช้เรื่องจริงมาเป็นกรณีศึกษา ไม่ได้ยกเอาทฤษฎีมาทั้งคืนเหมือนเราเข้าไปฟังเรื่องเล่า ฟังนิทาน แต่ตอนท้ายท่านก็จะสรุปให้ว่ามันเป็นอย่างไร...” **คุณพิสิฐ กุศลลาไสยานนท์** นายกสมคามศิษย์เก่า คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เล่าถึงการเรียนในครั้งนั้น

ศิษย์เก่าเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ รุ่นที่ ๒ หนึ่งในศิษย์เก่าดีเด่นคณะวิทยาศาสตร์ฯ ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “อาจารย์หมอประสพ” ท่านมิได้ให้เฉพาะวิชาความรู้ในห้องเรียนเท่านั้น การทำงานและการปฏิบัติตนของท่านก็เป็นแบบอย่างที่เราควรจดจำและประพฤติตาม

“...อาจารย์ทั้งสองท่านมีเครือข่ายมาก อาจารย์สตาจ์ท่านจะมีเพื่อนฝูงแวดวงวิชาการมาก ส่วนอาจารย์ประสพท่านมีเครือข่ายเป็นนักการเมือง นักธุรกิจ ทั้งสองท่านก็ทำงานประสานกัน มันจึงได้ผลดีและราบรื่น ไม่ได้หมายความว่าใช้เส้นสายอะไรนะ แต่มันเป็นเครือข่ายของคนที่มีดี ทำดี อาจารย์หมอประสพนี่เป็นตัวอย่างที่ดี ด้วยความดีของคนจึงทำให้ผู้อื่นเห็นคุณค่าแล้วเขาก็อยากช่วย เพราะเขาเห็นถึงความตั้งใจดี...”

“...ท่านเป็นผู้บุกเบิกเรื่องของประสาทวิทยาในบ้านเรา ท่านเคยบอกว่าเด็กไทยเทียบกับเพื่อนบ้านแล้ว ทำไม่ประเทศอื่นเขาโอเคดีกว่า ท่านบอกว่าจริงๆ แล้วมันต้องเริ่มต้นจากแม่ ไม่ใช่แต่ตอนตั้งครรภ ต้องเริ่มตั้งแต่ที่ผู้หญิงตอนเป็นเด็ก เป็นสาวนั่นเลย ทีนี้ท่านรู้จักกับ คุณบุญเกียรติ โชควัฒนา ท่านก็ไปคุยว่ามามาที่กินกันนี่มันต้องเพิ่มไอโอดีนนะ มันจะได้มีแร่ธาตุ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปบ้านเราจึงใส่อิโอดีนตั้งแต่ตอนนั้น เพราะอาจารย์หมอประสพนี่แหละ...”

อาจารย์หมอประสพ มีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์อย่างดีที่สุด ผู้ที่เคยร่วมงานกับท่านต่างบอกเป็นเสียงเดียวกัน

จากบันทึกและคำบอกเล่าของอาจารย์อาวุโสหลายท่านได้ย้อนความไปถึงเมื่อครั้งการก่อตั้งคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลว่าตั้งแต่ที่ **“อาจารย์สตาจ์” ศ.ดร. สตาจ์ มงคลสุข** ได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศอังกฤษ ที่มหาวิทยาลัยลิเวอร์พูล พร้อมกับ “อาจารย์หมอประสพ” ที่เดินทางไปศึกษาต่อด้านจิตวิทยาและประสาทวิทยาที่มหาวิทยาลัยลอนดอน ซึ่งทั้งสองท่านเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เรียนที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ต่างมีปณิธานแน่วแน่ที่จะนำความรู้กลับมาพัฒนาประเทศไทย โดย “อาจารย์สตาจ์” มีแนวคิดที่จะจัดตั้ง คณะวิทยาศาสตร์ ขึ้นเพื่อรองรับการเจริญเติบโตทางด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์การแพทย์ของประเทศ ขณะที่ “อาจารย์หมอประสพ” ก็ตั้งใจจะก่อตั้ง สถาบันวิจัยประสาท เพื่อบุกเบิกสาขาประสาทวิทยาขึ้นในประเทศไทย

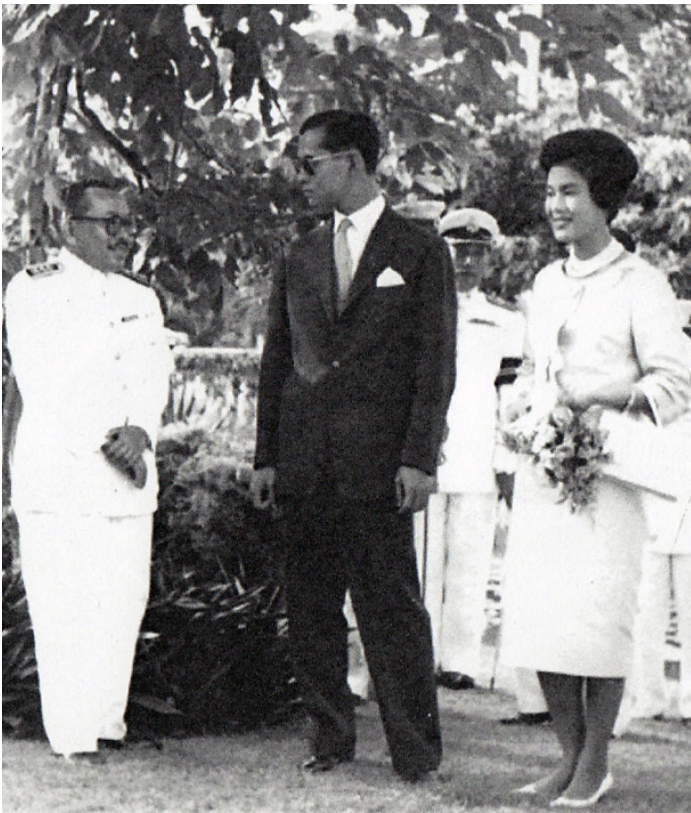
ในที่ประชุมของสภาการศึกษา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ที่กำลังอภิปรายกันอย่างคร่ำเคร่งถึงการขออนุมัติจัดตั้ง **โรงเรียนเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์** (ชื่อเดิมของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดลในขณะนั้น) “อาจารย์หมอประสพ” เป็นเพียงหนึ่งในไม่กี่ท่านที่ให้การสนับสนุน “อาจารย์สตาจ์” อย่างเต็มที่ ท่านได้แสดงอรรถาธิบายถึงความจำเป็นและความตั้งใจจริงของ “อาจารย์สตาจ์” ในการก่อตั้ง คณะวิทยาศาสตร์ ท่ามกลางเสียงคัดค้านจากผู้

๑. เป็นองค์ปาฐกใน ปาฐกถา ศ.ดร. สดางค์ มงคลสุข ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๐
๒. ปาฐกถา ศ.นพ.ประสพ รัตนการ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๕๐
๓. สัมมนาพิเศษ “พลังสมอง พลังชาติ” และปาฐกถา ศ.นพ. ประสพ รัตนการ ครั้งที่ ๔ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๒

ว่าท่านมีความเอาใจใส่และละเอียดรอบคอบในทุกๆ ส่วน แม้กระทั่งเรื่องเล็กๆ ที่หลายคนอาจมองข้าม แต่ท่านกลับให้ความสนใจโดยไม่ละเลย **ผศ. บัรอร ลีวเฉลิมวงศ์** จากภาควิชาสรีรวิทยา คณะวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีโอกาสได้ร่วมงานกับท่านหลายต่อหลายครั้ง ในฐานะเลขาธิการกองทุนศาสตราจารย์เกียรติยศประสพ รัตนการ ได้เล่าถึงอาจารย์ไว้ว่า

“... ท่านอาจารย์เป็นคนละเอียดถี่ถ้วนมากๆ ไม่เคยละเลยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เวลาไปบรรยายที่ไหนท่านจะเตรียมสคริปต์ตัวโตๆ อ่านง่ายๆ มีเอกสารประกอบ แล้วท่านจะบรรยายให้เสร็จก่อนจึงค่อยแจกเอกสาร เพื่อจะได้ไม่เบี่ยงเบนความสนใจของคนฟัง จัดประชุมรับรองแขกแต่ละครั้งท่านจะเตรียมการอย่างดี จะมาดูแลความเรียบร้อยก่อนเวลา โดยให้ความสำคัญกับการจัดที่นั่งให้ถูกต้องตามธรรมเนียมสากล ดูแลแม้กระทั่งผ้าปูโต๊ะ เมนูก็ต้องคุยกับพ่อครัวก่อน ลดเผ็ดลงมัย เอานั่นดีกว่า ฟรั่งขอบอะไรไม่ขอบอะไร ท่านจะบอกให้เตรียมไว้ให้หมด ... จัดประชุมแต่ละครั้งทุกคนจึงประทับใจมาก ครั้งหนึ่งที่ภาควิชาเป็นเจ้าภาพ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้รับสั่งกับผมว่า
“การที่เราได้ช่วยให้คนอื่นมีความสุข เราดีใจที่เขามีความสุข
ความจริงคนที่สุขที่สุด คือ คนที่ได้ช่วยคนอื่น”

จัดประชุมวิชาการนานาชาติ ท่านให้เกียรติเป็นประธาน โดยประสานงาน
ให้ไปจัดเลี้ยงอาหารค่ำที่สวนสามพราน รถบัสที่รับผู้เข้าร่วมประชุมมีรถ
ตำรวจนำ ต่างชาติประทับใจมาก ทุกอย่างสวยงาม เพอร์เฟ็ค ยิ่งใหญ่
มาก ...”

จากความผูกพันระหว่างอาจารย์หมอประสพและคณะ
วิทยาศาสตร์ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จึงได้มีการจัดตั้ง “กองทุนศาสตราจารย์
เกียรติยศ ประสพ รัตนากร” ขึ้นเพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านประสาท
วิทยาศาสตร์ โดยมี ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นายแพทย์เกษม วัฒน
ชัย องคมนตรี เป็นประธานกองทุน ซึ่งนับตั้งแต่ตั้งกองทุนขึ้นมา อาจารย์
หมอประสพก็ได้ช่วยเหลือระดมเงินทุนเข้าสู่กองทุนเสมอมา ประกอบกับที่
คณะวิทยาศาสตร์ฯ ได้จัดตั้งหน่วยวิจัยประสาทวิทยาศาสตร์ขึ้น ก็ได้ใช้
เงินจากกองทุนนี้สนับสนุนการเชิญนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงมาแสดง
ปาฐกถาทางวิชาการหลายครั้ง

“...ปีแรกที่ตั้งกองทุน เราจัดปาฐกถาประสพ รัตนากร ครั้งที่ ๑
ขึ้น อาจารย์ก็หาเงินมาให้ได้ถึง ๒ ล้านบาท ปีต่อๆ มากี่ได้อีก ... ตอนปี

๕๒ ท่านก็ระดมเงินทุนให้สถาบันวิจัยประสาทเพื่อก่อสร้างตึกใหม่ ๒๐๐
ล้านบาท ท่านก็แจ้งกองทุนฯ ว่าขอเงินบริจาคให้สถาบันวิจัยประสาท
สัก ๒ แสนได้ไหม ซึ่งทางกองทุนฯ ก็ไม่ขัดข้อง คือท่านมองการณ์ไกลว่า
เพื่อจะให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองสถาบันนั่นเอง...” ผศ. บั้วรอง
ลิว เฉลิมวงศ์ เล่าย้อนถึงความหลัง

ความทรงจำอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือการที่ท่านเป็นผู้
ดำเนินรายการวิทยุ “ใจเขาใจเรา” ซึ่งเป็นรายการที่เผยแพร่ความรู้ด้าน
จิตวิทยาแก่สาธารณชน ผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวจากประสบการณ์
ชีวิตและเหตุการณ์ในสังคมประจำวัน เชื่อมโยงให้เห็นถึงเหตุปัจจัย และ
แนวทางแก้ไขปัญหา ปิดท้ายด้วยคติหรือบทกลอนสอนใจที่ลึกซึ้ง โดยออก
อากาศเป็นครั้งแรกทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อเดือน
มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๓ และทางโทรทัศน์ช่อง ๔ บางขุนพรหม ตั้งแต่ พ.ศ.
๒๕๔๘ จนกระทั่งเป็นองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย ช่อง ๙
ซึ่งรายการได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องจนเมื่อท่านถึงแก่กรรมในปีนี้ (พ.ศ.
๒๕๕๕) เป็นเวลารวม ๖๒ ปี นับเป็นรายการวิทยุที่ออกอากาศยาวนาน
ที่สุดในโลก

ศาสตราจารย์ นพ. ประสพ รัตนากร เป็นปูชนียบุคคล
ที่ทรงคุณค่า สร้างผลงานที่เป็นประโยชน์อันใหญ่หลวงแก่วงการ
วิทยาศาสตร์ และต่อสังคมทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ การ
จากไปของท่านนับเป็นการสูญเสียครั้งสำคัญของประเทศ ความทุ่มเท
และอุทิศตนเพื่อสร้างคุณงามความดีอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดย
รวม จึงเป็นสิ่งที่พวกเราชนรุ่นหลังพึงระลึกถึงและสมควรประพฤติ
ปฏิบัติตาม

เรียบเรียงจากบทสัมภาษณ์
คุณพิสิฐ กุศลลาไสยานนท์ และ ผศ. บั้วรอง ลิว เฉลิมวงศ์
เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๕